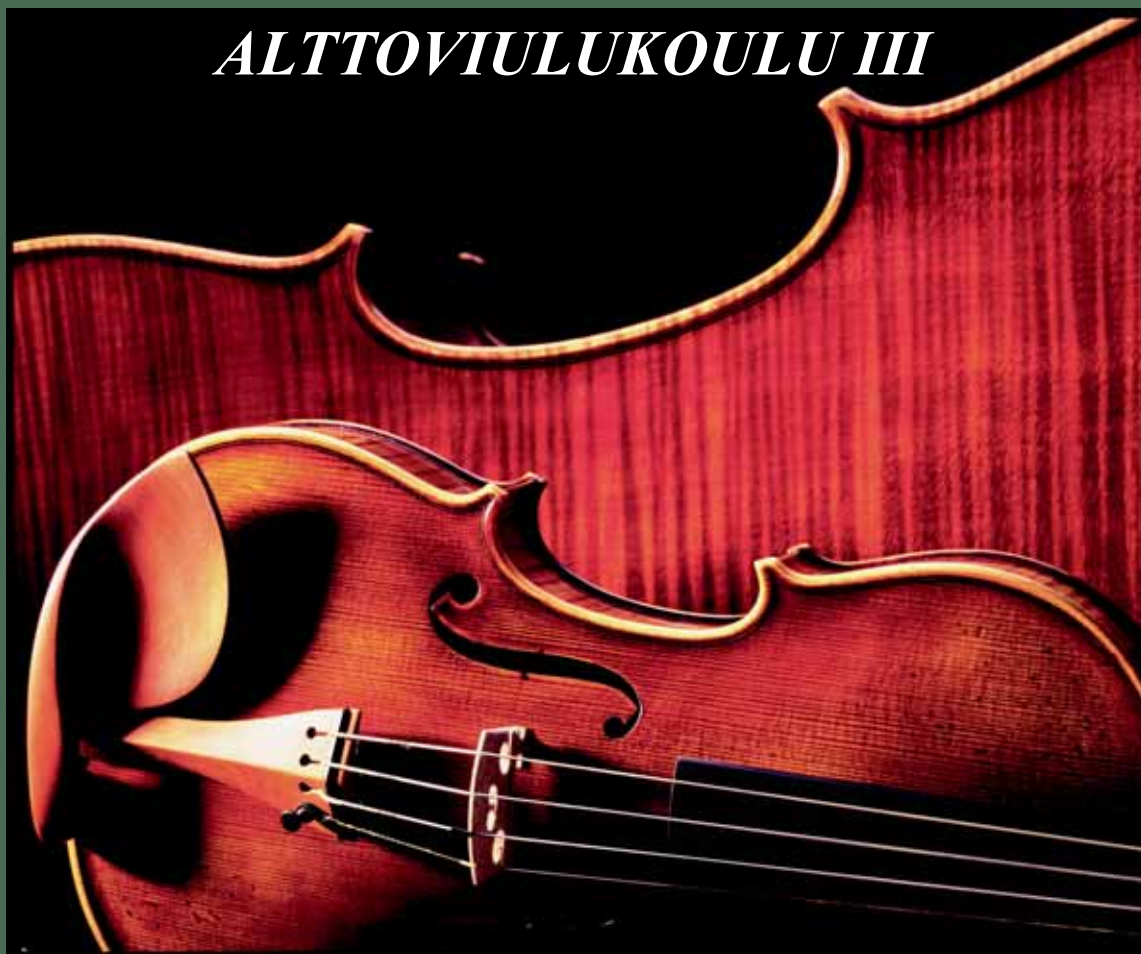

TAPIO MYÖHÄNEN – HEIKKI PUUKKO

♩ *Altoavain*

ALTOVIULUKOULU III

© MODUS MUSIIKKI OY
M179

Modus
Musiikki

Copyright © Tapio Myöhänen, Heikki Puukko ja Modus Musiikki Oy.

Tämän teoksen sävellysten, tekstin, kuvien ja piirrosten luvaton kopioiminen on kielletty tekijänoikeuslain mukaisesti.

1. painos 2011

Nuottigrafiikka: Matti ja Timo-Tuomas Murto sekä Heikki Puukko (improvisaatio)

Valokuvat: Wei Duan-Kivistö, takakannen kuva Salla Puukko

M179

ISMN 979-0-55003-205-7

Kirjaa voi tilata kustantajalta:

Modus Musiikki Oy
Puistokatu 6 D 1
39500 Ikaalinen, Finland
puh. + 358 40 169 84 84
info@modusmusiikki.fi
www.modusmusiikki.fi

Kirjaa myyvät lisäksi Nuottikauppa Ostinato Oy sekä muut hyvin varustetut musiikki- ja kirjakaupat.

ALKULAUSE

ALTOVIULUKOULU III on suunniteltu perustasoa 3 valmisteleville oppilaille. Kolmannen osan sisältö antaa paitsi valmiudet Suomen Musiikkioppilaitosten liiton kolmannen perustason suorittamiseen, myös kestävän pohjan elinikäiselle soittoharrastukselle. Olemme pyrkineet laatimaan kolmiosaisesta koulustamme progressiivisesti etenevän kokonaisuuden, mutta opettaja voi käyttää aineistoa oman harkintansa mukaan oppilaan tarpeista riippuen. Koulun kolmannessa osassa esitellään tasolle ominaisia teknisiä taitoja kuten esim. asemasoittoa ja vaihtoharjoituksia V-VII asemassa, kaksoisääniasteikkoja, jousilajeja, kromatiikkaa ym. Ensimmäistä kertaa suomalaisten jousisoitinkoulujen historiassa annetaan ohjeita jousisoittajille vapaata säestystä varten opastaen mm. säestyskuvioiden käyttöä ja soitumerkeistä soittamista sekä tarjoamalla säestyssointuyhdistelmiä. Tekijät toivovat tämän lisäävän spontaania kotimuisointia ja innostavan soittimen käyttöön myös viihde- ja kansanmusiikin parissa. Kirjan improvisaatiotehtävät johdattavat oppilasta erityisesti oman aikamme vapaampaan musiikki-ilmaisuun. Yhteissoittoon ja ohjelmistoon on valittu perustasoa 3 edustavia, mutta myös vaativampia tehtäviä suosikeista uutuuksiin, omia etydejämme sekä muita suomalaisia sävellyksiä on joukossa runsaasti. Viulunsoitonopettajien sivusoitinopetusta ajatellen mukaan otettiin viulukirjallisuudesta tuttuja etydejä ja klassikkoteoksia. Harjoitukset ja soittotehtävät ilman eri mainintaa ovat tekijöiden säveltämiä. Jo koulun aikaisemmista osista tutuksi tullut voimisteluliikkeiden ohjaus on tässäkin kirjassa mukana. Altoavain III sisältää myös pianosäestysvihkon.

Kiitämme lämpimästi kustantajaa, apurahan myöntänyttä Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon maakuntarahastoa, Suomen Alttoviuluseuraa ja Pohjois-Kymen musiikkiopistoa. Lausumme suuret kiitokset myös läheisille, ystäville, kollegoille, oppilaille ja heidän vanhemmilleen tuesta ja kannustuksesta. Neljätoista vuotta sitten alkanut projektimme kolmiosaisen suomalaisen alttoviulukoulun synnyttämiseksi on nyt valmis.

Syyskuussa 2011

Tapio Myöhänen ja Heikki Puukko

SISÄLLYSLUETTELO

JOUSIHARJOITUKSIA JA JOUSEN JAKAMISTA	7
R. Kreutzer: Etydi 1	
H. Puukko: Romanttinen duo	8
KROMATIikkaA	10
Kromaattinen asteikko	
H. Puukko & T. Myöhänen: Etydi 2	
Ch. de Bériot: Andante	11
F. Wohlfahrt: Etydi 3	12
V ASEMA	13
H. Puukko & T. Myöhänen: Etydi 4	
Ch. Bériot: Etydi 5	14
V ASEMAN YHDISTÄMINEN MUIHIN ASEMIIN	15
Vaihtoja I – III – V	
Muita vaihtoja	
F. Geminiani: Etydi 6	16
F. Geminiani: Etydi 7	
H. Sitt: Etydi 8	
J.S. Bach: Inventio d-molli	17
Suom. kansansäv. sov. H.Puukko: Laulu se on ollut minun iltojeni ilo	18
KIELENVAIHTOHARJOITUKSIA	19
H. Puukko & T. Myöhänen: Etydi 9	
A. Corelli: Preludio ja Allemande, Sonaatista Op. 5, No. 8	20
Akordit ja arpeggiot	22
H. Puukko & T. Myöhänen: Etydi 10	23
J. S. Bach: Sarabande soolosarjasta nro 1 G-duuri	
J. S.Bach: Kaksi menuettia soolosarjasta nro 1 G-duuri	24
UUSIA JOUSILAJEJA	25
Staccato	
H. Puukko & T. Myöhänen: Etydi 11	
Spiccato	26
Sautillé	27
H. Puukko: Etydi 12	
Ricochet	28
G. Rossini: Teema oopperasta Wilhelm Tell	
VI ASEMA	29
H. Puukko: Etydi 13	
VI ASEMAN YHDISTÄMINEN MUIHIN ASEMIIN	30
T. Kuula: Kansanlaulu nro 1	31
J. S. Bach, sov. T. Myöhänen: Inventio F-duuri,	32

VII ASEMA	34
C-duuri	
VII ASEMAN YHDISTÄMINEN MUIHIN ASEMIIN	35
T. Kuula: Kansanlaulu 2	36
H. Puukko & T. Myöhänen: Impromptu	
F. Wohlfahrt: Etydi 14	37
F. Mazas, sov. T. Myöhänen: Etydi 15	38
KOLMISOINTUJA	39
NELISOINTUJA	39
VAPAATA SÄESTYSTÄ	42
Soittaminen sointumerkeistä	
Kaksoisotteita sointukaavoina	43
suom. kansansäv. : W. Hélenin menuetti	45
Amerikkalainen ks: Boil Them Gabbages	
Irlantilainen ks: Kesh Jig,	46
A. Järvelä: Taarnapotin sotiisi	47
OHJELMISTOA	
A. Vivaldi: Kaksi osaa konsertosta nro 3 op. 3	48
T. Kuula: Scherzino	51
G Fauré: Après un rêve/Unelman jälkeen	52
W. A. Mozart: Rondo	53
T. Kuula, sov. T. Myöhänen: Chanson sans paroles/Sanaton laulu	54
C. Dancla: Air Varié	55
H. Puukko: Capriccio alla burla	57
B. Gampagnoli: Teema ja neljä variaatiota	59
M. Murto: Notturmo	61
SORMIHARJOITUKSIA JA ASTEIKKOJA	63
Kaksioktaavisia asteikkoja	64
Kolmeoktaavisia asteikkoja ja murtosointuja	66
Terssi- ja sekstisteikot	72
IMPROVISOINTIA	73
Improvisaatio 1	
Improvisaatio 2	
Improvisaatio 3	74
Improvisaatio 4	
VOIMISTELUOHJEITA	75

JOUSIHARJOITUKSIA JA JOUSEN JAKAMISTA

Seuraavassa Rodolphe Kreuzerin kuuluisassa etydissä on hyvä harjoitella erilaisia jousituksia. Soita etydi ensin rauhallisessa tempossa ilman kaaria ja harjoittele se sitten oheisilla variaatioilla. Kiinnitä huomiota sävelpuhtauden lisäksi äänen laatuun ja jousen luontevaan jakamiseen.

Rodolphe Kreuzer
(1766–1831)

1. G Sp G Fr

2. G Sp G Fr

3. Fr, M sekä Sp

4. M

5. M

6. jousi matkustaa tyvestä kärkeen ja takaisin

7. kuten edellinen

8. V □ M sekä Sp

9. M sekä Sp

jne...

Romanttinen duo

Moderato ♩ = 60

4

pp

A

9

p

mf

15

B

21

V 1

mf

2

3

3

3

3

jne...

KIELENVAIHTOHARJOITUKSIA

Harj.1. Kielenvaihto alemmalta kieleltä ylemmälle: Laske kyynänpää ensin seuraavaksi soitettavan kielen tasolle ennen uuden sävelen soittamista. Jousi käännetään tallan suuntaisella liikkeellä nostamatta sitä kieliltä.*

Kielenvaihto ylemmältä kieleltä alemmalle: Nosta ranne ensin seuraavaksi soitettavan kielen tasolle. Jousi kääntyy tässäkin tallan suuntaisesti.*

Jousi ”puraisee” rotaatioliikkeellä sävelen alukkeeseen, sormet rentoutetaan ja kielen vaihto tehdään heti tämän jälkeen. Huomaa, että jousi pysäytetään ennen kääntöliikettä.

Harj.2-4 Toistuva kielenvaihto viereiselle kielelle tehdään ranteen ja sormien pehmeällä joustoliikkeellä. Suoritusta voi harjoitella ensin kaksoisääninä.**

Nopeissa kielenvaihdossa on tärkeää, että liike on mahdollisimman pieni.

Soita harjoitukset ja etydi ensin tyvessä, sitten kärjessä ja lopuksi keskijousessa.

Harjoittele myös aloittaen työntöjousella!

Harjoitus 1 Harjoitus 2 Harjoitus 3 Harjoitus 4

Kyynänpää ensin
a-kielen tasolle.

Ranne ensin
c-kielen tasolle.

Etydi 9

HP & TM

jne...

UUSIA JOUSILAJEJA

STACCATO

Kiinteässä martelé-staccatossa jousi ”puraisee” kieltä kyynärvarren ja ranteen rotaatioliikkeellä sekä etusormea painamalla kuten martelé-jousilajissakin, mutta staccato-sävelille käytetään vähemmän joustaa. Samaan suuntaan voidaan soittaa useampiakin säveliä. Jousikäsi rentoutuu jokaisen sävelen jälkeen nopeasti. Harjoittele ensin terävää staccato-puraisua pitäen joustaa paikallaan kielellä ja lisää sitten harjoitukseen ensin työntöjousen ja myöhemmin myös vetojousen liike.

1. $\downarrow \uparrow$

2. $\downarrow \downarrow$

3. \downarrow

4. \downarrow

5. \downarrow

6. \downarrow

Soita seuraavan sivun C-duuriasteikko harjoitustavoilla 4–6.

Etydi 11

Moderato HP & TM

p

mf

poco rit.

p

mp

rit.

a tempo

p

jne...

VII ASEMA

Seitsemännen aseman sormitukset näyttävät usein samanlaisilta kuin kolmannen aseman, mutta sävelet soitetaan viereiseltä matalammalta kieleltä. Kiinnitä huomiota puolisävelaskelten puhtauteen.

III as. VII as. III as. VII as.
 (3) sul G (3) sul D
 (3) VII as.

C-duuri

VII as. VII as. VII as.

Kansanlaulu 2

Moderato

cantabile

Suom. kansansäv.
 sov. Toivo Kuula op. 3 a/4

mf
p
 9 4

jne...

KOLMISOINTUJA

Kolmisointu on perussävelen, terssin ja kvintin muodostama sointu. Kolmisointuja on neljää eri lajia: *duurikolmisointu*, *mollikolmisointu*, *vähennetty kolmisointu* ja *ylinouseva kolmisointu*. Seuraavassa harjoituksessa voidaan soittaa ensin yläriivi pianolla ja alariivi alttoviululla ja sitten opettajan kanssa yhdessä molemmat osuudet yhtä aikaa. Sointujen yläpuolelle on merkitty myös kansainväliset sointumerkit.

The musical notation shows four triads in C major. The piano part (pf) shows the chords: C (duurikolmisointu), C+ (ylinouseva kolmisointu), Cm (mollikolmisointu), and C° (vähennetty kolmisointu). The violin part (vla) shows the notes for each triad: C (C4, E4, G4), C+ (C4, E4, G#4), Cm (C4, E♭4, G4), and C° (C4, E♭4, G♭4).

NELISOINTUJA

Kun perusmuotoiseen kolmisointuun lisätään septimi, saadaan nelisointu eli septimisointu. Esittelemme tässä seitsemän yleisintä septimisointua. Kaikki soinnut on merkitty C-sävelestä alkaen.

1. *Duurin pienseptimisointu* eli dominanttiseptimisointu muodostuu duurisoinnusta ja siihen lisätystä pienestä septimistä. Sen sointumerkintä on C7.

2. *Duurin suurseptimisointu*, joka muodostuu duurisoinnusta ja siihen lisätystä suuresta septimistä. Sen sointumerkintä on Cmaj7.

3. *Mollin pienseptimisointu* muodostuu mollisoinnusta ja siihen lisätystä pienestä septimistä. Sen sointumerkintä on Cm7.

4. *Mollin suurseptimisointu* muodostuu mollisoinnusta ja siihen lisätystä suuresta septimistä. Sen sointumerkintä on Cm maj7.

5. *Ylinouseva suurseptimisointu* rakentuu ylinousevasta kolmisoinnusta ja siihen lisätystä suuresta septimistä. Sen sointumerkintä on: C+5 maj7.

6. *Vähennetty pienseptimisointu* muodostuu vähennetystä kolmisoinnusta ja siihen lisätystä pienestä septimistä. Sen sointumerkintä on Cm7-5.

7. *Vähennetty septimisointu* muodostuu vähennetystä kolmisoinnusta ja siihen lisätystä vähennetystä septimistä. Siitä käytetään tavallisimmin merkintöjä C°7 tai Cdim.

The musical notation shows seven tetrad chords in C major. The piano part (pf) shows the chords: 1. C7, 2. Cmaj7, 3. Cm7, 4. Cm maj7, 5. Cmaj7+5, 6. Cm7-5, and 7. Cdim. The violin part (vla) shows the notes for each tetrad: 1. C7 (C4, E4, G4, B♭4), 2. Cmaj7 (C4, E4, G4, B4), 3. Cm7 (C4, E♭4, G4, B♭4), 4. Cm maj7 (C4, E♭4, G4, B4), 5. Cmaj7+5 (C4, E4, G#4, B4), 6. Cm7-5 (C4, E♭4, G4, B♭4), and 7. Cdim (C4, E♭4, G♭4, B♭4).

VAPAATA SÄESTYSTÄ

Musiikin teoriassa käytetään sointujen merkintään roomalaisia numeroita, esim. C-duurin kuudennelle sävelelle muodostettavan a-mollikolmisoinnun merkintä on VI. Sama sointu merkitään nuotteihin säestyssoittoa varten kirjaimin Am. Kun haluat säestää melodiaa sointumerkeistä ilman, että säestystä olisi merkitty nuoteilla, kokeile seuraavia tapoja. Säestys ehdotus aladivisissä.

SOITTAMINEN SOINTUMERKEISTÄ

1. Helpoin tapa on soittaa sointumerkeissä ilmoitettu perussävel esim. D= soita d-sävel, A= soita a-sävel. Muista, että sointumerkeissä usein käytetään H-sävelestä merkintää B ja B-sävelestä Bb. Sävelkorkeuden voit itse valita. Usein kuitenkin säestys kulkee matalammalla kuin melodia.

2. Vaativampi, mutta soinniltaan rikkaampi tapa on soittaa perussävelen lisäksi jokin soinnun muista sävelistä esim. D=d ja fis tai a, A7=a ja cis, e tai g, Em =e ja g tai h. Kaikkia sointusäveliä ei ole tarpeen kuitenkaan käyttää. Voit opetella kaksoisäänisäestystä oheisen kokoelman avulla. Kaksoisotteet on ryhmitelty sävellajien mukaan sopiviksi yhdistelmiksi, ns. sointukaavoiksi. Yleensä sävelmät noudattavat yhtä tai useampaa sointukaavaa.

3. Hyvin toimiva ja yhteissoiton kannalta mielenkiintoisin tapa on muunnella edellistä säestyskeinoa soittamalla sointumerkkien mukaisten sointujen sävelet ”avattuina” säestysmelodioiksi, joissa rytmi pääsee esiin. Käytetyimpiä säestystapoja ovat murtosoinnut ja ns. takapotku-komppi.

HARJOITUSTEHTÄVIÄ

Kokeile taitojasi seuraavissa esimerkkitehtävissä. Säestä ensin vain sointumerkeissä näkyvien pohjasävelten mukaan (isot kirjaimet), sitten kaksoisotteena ja lopuksi murtosointuina. Säestysrytmim voi valita tehtävän mukaan sopivaksi. Voit kirjoittaa valitsemasi säestyksen näkyviin aladivisiini.

Waldemar Hélenin menuetti

Tuusula, Suomi

Boil Them Gabbages

USA

vas. käden pizzicato

jne...

Rondo

Wolfgang Amadeus Mozart
(1756–1791)

The musical score is written in bass clef with a key signature of two flats (B-flat and E-flat) and a 2/4 time signature. It consists of six staves of music. The first staff begins with a *p* dynamic and a *V* (accents) marking. The second staff starts at measure 5, featuring a *f* dynamic and *V* markings. The third staff starts at measure 12, with *f* and *p* dynamics and *V* markings. The fourth staff starts at measure 18, with a *f* dynamic and *V* markings. The fifth staff starts at measure 23, with a *f* dynamic, *V* markings, and a *Fine* instruction. The sixth staff starts at measure 29, with *V* markings and a *D.C. al Fine* instruction at the end.

Pianosäestys

SORMIHARJOITUKSIA JA ASTEIKKOJA

Soita seuraavat harjoitukset kaikilla kielillä ja eri asemissa.

Three staves of bass clef exercises. The first staff includes fingering numbers 1, 2, 3, 4, 3, 2 and a *simile* marking. Each staff contains four measures of eighth-note patterns with repeat signs.

Variaatio:

A single staff of bass clef exercise featuring triplets and various fingering patterns (1 2 1 2 3 2, 3 4 3 2 2 2). The exercise concludes with the marking "jne.".

Three staves of treble clef exercises. The first staff has fingering 1 3 2 3. The second staff has fingering 1 4 2 4. The third staff has fingering 2 4 3 4. Each staff contains four measures of eighth-note patterns with repeat signs.

Four staves of bass clef exercises. The first staff includes a 'V' marking above the notes. Each staff contains four measures of eighth-note patterns with repeat signs and fingering numbers 1 2, 3 2, 3 4.

Kolmeoktaavisia asteikkoja ja murtosointuja

C-duuri

This musical score is for guitar, written in C major. It consists of ten staves of music. The first two staves are in 4/4 time, and the remaining eight staves are in 3/4 time. The notation includes treble and bass clefs, with various fingerings indicated by numbers 1-4. Some notes are marked with 'V' for vibrato. The piece features three-octave scales and broken chords, with a key signature of one sharp (F#).

IMPROVISOINTIA

Musiikin esittämistä voidaan kuvata nuottien ja nuottiviivaston lisäksi sanoin ja merkein. Nykyään säveltäjillä onkin käytössään monenlaisia muitakin merkkejä musiikkinsa esittämiseen kuin sata vuotta sitten. Merkintätavat antavat sinulle luvan valita esim. yksittäisten sävelten korkeuden, pituuden tai tempon. Saat siis improvisoida säveltäjän antamien ohjeiden mukaan. Kiinnostavan improvisaation tunnusmerkkejä ovat lennokkaan mielikuvituksen lisäksi rajallinen kesto sekä jonkinlainen juoni, jolla on alku ja loppu. Esim. kissa pyydystää hiirtä.

Improvisaatio 1: *SANAT MUSIIKIKSI*

Aloita improvisaatiosi kuvailemalla iista otsikon sanaa soittamalla:
SKWIS = lyhyt sävel tallan takana.

TSÄDÄM = kaksi nopeahkoa sävelt fortessa molempien sävelkorkeus vapaa.

DABADAMDABA = soita rytmiä,
vaihda tempo, sävelkorkeutta, yksittäisiä säveliä sekä nyansseja.

LAA = soita pitkä soiva sävel vuorotellen kaikilla kielillä alkaen esim. C-kieliltä ja lopettaen samaan säveleen, myös tremolona.

Yhdistele sitten kuvailemiasi sävelaiheita eli motiiveja vapaasti esim.
TSÄDÄM, TSÄDÄM, LAA, SKWIS, LAA, DABADAMDABA, DABADAMDABA.
Mittaa kellosta improvisaatiosi kesto aika, esim. 30 sekuntia.

Improvisaatio 2: *VAPAA KUVIOT*

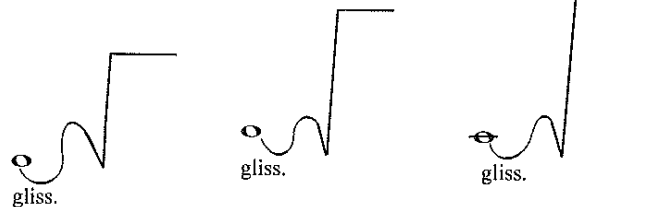
Toteuta kuviot ohjeiden mukaan. Saat valita tempon ja sävelkorkeudet. Jos kuvion perässä on suunta-
nuoli, jatka kuvion toistamista hetken ajan. Improvisation kesto esim. 40 sekuntia.

Nuottikuviot:

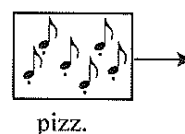
Nopea asteikkoryöppy. Valitse itse sävelet.

Glissando yhdellä kielellä kuvion mukaan. Lähde valitusta sävelestä ylöspäin, syöksy äkkiä käymään matalassa sävelessä ja tee nopea liuku hyvin korkeaan, pitkään säveleen. Toistettaessa aloita taas alhaalta.

Pistemäisiä, toistuvia pizzicato-säveliä.
Tempo ja sävelkorkeus voivat vaihdella.

Vahva forte-sävel ohenee pianissimoksi, ensin yhdellä sävelellä, sitten kaksoisääninä.

VOIMISTELUOHJEITA

Yhdistä liikkeisiin tasainen, luonteva syvähengitys, joka rytmittää suoritusasi.

Kuva a

Seiso haara-asennossa ja käännä käsivarret kiertoliikkeellä sisäkautta kämmenselät vastakkain. Myötäile kiertoa pään ja olkapäiden “sulkevalla liikkeellä” tuomalla ne eteen uloshengityksellä.

Kuva b

Vie kädet edellisestä asennosta sisäänhengityksellä sivulle kiertämällä käsivarsia ulkokautta kämmenpohjat auki. Avaa samalla koko kehoa nostamalla pää pystyyn ja viemällä olkapäätä taakse, älä nosta hartioita.

jne...

TAPIO MYÖHÄNEN

HEIKKI PUUKKO

ALTOVIULUKOULU III, aikaisemmin ilmestyneen *Alttoavain -sarjan* päätösosa antaa valmiudet Suomen Musiikkioppilaitosten liiton mukaiseen kolmannen perustason suoritukseen. Progressiivisesti etenevän alttoviulukoulusarjan kolmannessa osassa opetetaan tasolle ominaisia teknisiä taitoja kuten esim. asemasoittoa V–VII asemassa, kaksoisääniä, jousilajeja, kromatiikkaa ym. Teoksessa perehdytään vapaan säestyksen säestyskuvioihin ja sointumerkeistä soittamiseen viihde- ja kansanmusiikin tarpeita ajatellen. Kirjan improvisaatiotehtävät johdattavat oppilasta erityisesti oman aikamme vapaampaan musiikki-ilmaisuun. Ohjelmistossa on paljon uusia etydejä, suomalaisia sävellyksiä sekä viulukirjallisuudesta tuttuja teoksia, joten kirja soveltuu hyvin myös viulistien sivusoitinopetukseen. *Alttoavain III* sisältää myös rentouttavia voimisteluohjeita ja pianosäestysvihkon. *Alttoviulukoulun* tekijöinä ovat alttoviulunsoiton opettajat **TAPIO MYÖHÄNEN** Kuopion konservatoriosta ja **HEIKKI PUUKKO** Pohjois-Kymen musiikkiopistosta, Kouvola. Heillä on pitkäaikainen kokemus soitonopetuksesta sekä esikouluikäisten että konservatorioasteen oppilaiden parissa.